వసంత తిలక

నదీ ప్రవాహం ఉదయ సూర్యునికి అర్ఘ్యమిస్తున్నది. పర్వతశ్రేణి జపం జేస్తున్నది.

ఏరు, పాయవిచ్చిన, శిలమీద, అయన కూర్చుని సంధ్యావందనం జేసుకుంటున్నాడు. స్నానానికి వచ్చినవాడు గనుక కీర్తిప్రతిష్ఠలను వెంటబెట్టుకు రాలేదు. పైన శాలువ లేదు. ఏమంత రూపసి కాదు. కొట్టొచ్చినట్టు వర్చస్వి కాదు. బాగా బతికే ఓ తగుపాటి బ్రాహ్మణుడు. అయన ఫలానా అని ఎరుగని వారు గుర్తించటం ఎలా?

ఎవరు గుర్తించినా మానినా అయనే పెద్దన్నగారు.

అంటే అల్లసాని పెద్దన్నగారు. అవును, మనిషిని చూసి మహిమ తెలుసుకోవడం మనకు అన్ని వేళలా సాధ్యమా?

సంధ్యావందనం ముగించుకుని, వారు గట్టుకు రాగానే ఒక చిన్నవాడెదురైనాడు. మ్రొక్కినాడు.

"ఏమి నాయనా" అన్నారు.

"యాచనకు వచ్చా"నన్నాడు.

"ఏ సీమ నుంచి-?"

"ఫలానా సీమనుంచి-!"

"అక్కడ దాతలే లేరా-"

"నాకు కావలసింది కన్యాదాత-!"

"అలాగా, నన్ను వెదుక్కుంటూ వచ్చావా? నేను రాయలవారి ఆస్థానంలో పెద్ద పీఠం వేయించుకున్నవాడిని. వారి భోగ భాగ్యములన్నీ, కవుల కనుసన్నలలో ఉంటాయి. కనుక తూగివచ్చే సామంతం మీకుందా?"

"నాకున్న భాగ్యం - మా తలిదండ్రులే"

"అంతకన్న అదృష్టమేముంది?"

"మీ అల్లుణ్ణి కావడం! మీకు పుట్టుకతోనే పెద్దరికం అబ్బింది. నన్ను పెద్దను చేయాలంటే అది మీ వల్లనే అవుతుంది. యిక నా గుణ గుణాలంటారా? మా పిల్లల యోగ్యత గమనించిన మీదట మీకే తెలిసి వస్తుంది."

"ఆహాఁ. ఏం, పిల్లలకు తాతగారి పోలిక రాకూడదా? నా అంతవారు కాకూడదా?"

"అది సాధ్యమా! యీ యుగానికి పెద్దన్నగారిదే పెద్దరికం-"

"ఎందులో పెద్దరికం-కవనంలోనా?"

"కాదు. మంచితనంలో. నాకు కవనమంటే గిట్టదు. కవులంటే అసలే సరిపడదు. కవుల దర్శనానికి ఇంతదూరం రాలేదు. నాది క్షాత్రవిద్య. విద్యానగరం

వారికి, యెప్పుడూ నావంటి జోదు అవసరమే గనుక రాయలవారి కీర్తికి నా బాహుబలం ఆసరాగా ఉంటుందని వచ్చాను. వచ్చినేటికి పది ప్రొద్దులయింది లెండి. సత్రంలో భోజనం కాదు, సంచి కట్టుతోనే వచ్చాను."

"ఎవరి దర్శనానికి పోలేదు. ఎందుచేత? వర్తకుని వద్దకు మణివెదుక్కుంటూ వెళుతుందా? వాళ్ళే రావాలి!-"

"నేను వెళ్ళిందల్లా విరూపాక్ష ఆలయానికి, అక్కడ ధూర్జటి కనిపించినాడు. ఆయనని నాకు అంతకు ముందు తెలియదు. ఆ విభూతి రేఖలు చూడగా ముచ్చట వేసి 'అయ్యో, నా చేతకూడా అలా పెట్టించండి.' అన్నాను! ఆయనలోనూ కొంత క్షాత్రముందండీ!- 'బలే. నా గీతలు నావే - నీకు అంటవురా -' అని సాగిపోయినాడు. ఎదురైన వారు పేరున పిలిచి మ్రొక్కడంతో వారు, వారని తెలిసింది - యిక వెంటబడ్డాను. 'ఏం' అన్నారు. 'అయ్యో, మీ మొగం హిమాలయ శృంగం వలె గంభీరంగా వుంది. నాకు కావలసిన దక్కడుంది - విభూతి! - ఎక్కడో వెదకడ మెందుకని వెంటబడ్డాను-' అన్నాను.

'ఆయన ఒక్క నవ్వునవ్వి - చేరదీసుకున్నారు! యిద్దరం అలా కలసి నడుస్తున్నాం! నృసింహస్వామి ఆలయ ప్రాంతానికి వచ్చాం. అక్కడో అమ్మాయిని ఆయన పలుకరించారు.'

'ఏవమ్మా విశాలాక్షీ!-' అన్నారు! 'నాన్న ఏం జేస్తున్నాడమ్మా' అన్నారు. 'ఎప్పటిలాగా పరధ్యానంలోనే ఉన్నాడు-మామయ్యా!' అన్నది.

'- మన్నించాలి! నాకు నవ్వు వచ్చింది. మీ అమ్మాయి అంతలో నన్ను చూసి బిడియపడ్డది - తలవొంచుకుని వెళ్ళిపోయింది. అలా చూడటం తటస్థించింది - ఒకరినొకరు!'

'ఎవరో ఎరుగుదువుగా' అన్నారు! నేనేమెరుగుదును - కాని, ఏ జన్మలోనో చూసినట్లుంది - లేకపోతే అలా పలుకరించినట్లు - నన్ను చూసి బిడియపడుతుందా? ఆమె కదలిపోతూంటే మరెక్కడికోకాదు - మా యింటికే, మేం కాపురం జేసే లోగిలికే అని అనిపించింది - యీ మాట వారితో అనలేదు సుమండి! మీ దగ్గిర దాచ తరం కాక పోయింది.

ఆయన అన్నారు కదా - పెద్దన్న కుమార్తెరా! - అంటే ఆంధ్ర కవితా పితామహుడంటారే అతగాడు! నిజానికి అంత వయసులేదు; కాకపోయినా పితామహుడయ్యే యోగ్యతాలేదు. ఉన్నది-యీ ఒక్కపిల్లే-!'

'-యిక, కవిత్వమంటావా! అది మనిషిలో ఉంది - మాటలో అంతగా లేదు! ఒక వేళ ఉందనుకున్నా - అది ఆ యింట రాణింపుకు రాదు - ఎందుచేతనంటే మా అక్కయ్య ఉందే-ఆయన భార్య-సిసలైన కవిత్వమంటే అక్కడ! గంగాప్రపాతమనుకో - ఒక్కమాటలో పోయేదానికి - ఒక్క కావ్యం ఏకరువు పెట్టేనంత గణగణలాడుతుంది. ఆమె అనుక్షణమూ రచించే - యీ గ్రంథానికి అవతారిక, అశ్వాసాంతపద్యాలూ యీయన మౌనం! కనుకనే నెగ్గుకు వస్తున్నారు. అది చూడముచ్చటైన సంసారమనుకో. వాళ్ళది పార్వతీ పరమేశ్వరుల అన్యోన్యం. యిక యీ అమ్మాయి అంటావా?-' ఎవరో ధన్యుడు పుట్టి పెరుగుతున్నాడు.

వారిలా అంటుండగా - నేను మనసులో నేనే అనుకుని - మ్రొక్కాను. 'తలచింది సాధిస్తావు పోరా' అన్నారు - 'తమ దర్శనానికి వచ్చాను!'

"ఆహా!" అన్నారు పెద్దన్నగారు.

"............"

"నీ పేరేమిటి?"

"ఊళ్ళో రాజశేఖరం! యింట్లో - రాజన్న!"

"ఊళ్ళో మాట మనకెందుకులే - రాజన్నా! కత్తిపట్టి, పగవాణ్ణి కొట్టి - రాలిన రత్నరాసులకు, రాజుతో బాటుభాగస్వామి వవుదామని ఉందా!"

"రత్నం కోసం, కొండ తవ్వుతాను కాని, రక్తపాతం జేస్తానా?"

"-చేసినవారి కీర్తి జయస్తంభం మీదికి ఎక్కుతుంది, తెలుసునా?"

"అదేమో కాని, మంచితనం కొండెక్కుతుంది! నేనంత ప్రయోజకుణ్ణి కాలేను!"

"కాక, యిల్లరికపుటల్లుడవౌతావా?"

"అయితే, ఏలినవారికంటె ఘనుణ్ణే"

"అదేలనోయీ-"

"-కృష్ణుడు మేనమామను చంపితే-"

"యీ కృష్ణుడు అదేమిదేమని మామగారినే హతం జేసి-"

"అహ అలాక్కాదు!-మనిషిని హతమార్చి తదుపరి మామను జేసుకుని, తగుదునమ్మా - అనిపించుకోవడం నిజంగా మీ వంటి ఉత్తములు హర్షించారా?-మనుచరిత్ర మీ మనఃపూర్వకంగా అంకితం జేశారా? - ఆ మొండివాడిని ఎలాగో వదిలించుకుందామని కాదూ - కాకపోతే, మళ్ళీ ఎందుకు గంటం చేతపట్టలేదు!"

అనాడు రాయలవారు నిండు కొలువులో, స్వహస్తాలతో సమర్పించిన గండపెండేరం, తాము మరల ధరించగా ఎవ్వరూ చూడలేదేం! అది తమ వద్దనే భద్రంగా ఉందా? కళింగ రాజ్యంలో హతశేషులకు, ఆ సొమ్ము వినియోగించవలసినదిగా, తాము పంపించినారని, మా ప్రాంతం దాకా ప్రాకిందే-అందరు కవులూ, రాయలవారితో బాటు అందలాలెక్కి అరదాలెక్కి ఊరేగినారే కాని, మీరు ఒక్కనాడూ ఆ గౌరవానిక అంగీకరించలేదే! ఏమండీ-ఏమంటారు? మనువుకు మారణహోమం తలపెట్టేవారికన్న నేను ఘనుణ్నే!"

"ఔనోయి. నీవు మా లోగిలిలో అవశ్యం ఉండవలసినవాడవే - నీ వాగ్ధోరణి వింటే మా యిల్లాలు, బ్రహ్మానంద భరితురాలౌతుంది. మీరిద్దరూ సంభాషణకి ఉపక్రమించితే నేనింతకు పూర్వం రణరంగ కోలాహలం ప్రత్యక్షంగా అనుభవించని కొరత తీరుతుంది... రా వెంటరా!"

"రాక మానేనా? రాకముందు, ఒక్కటి తెలుసుకోవాలి. మీ చిరంజీవి ఎవరి పోలిక?"

"చూశావుగా-ఆకారంలో ముమ్మూర్తులా నేనే, కనుకనే... పరరాజు లెవ్వరూ మా అందాలరాశికోసం దండెత్తి రాలేరు. యిక అంతరంగమంటావా!- తప్పకుండా తల్లిచారిక రావాలి! -యిప్పటి వరకూ మితభాషే. అంటే, పడేవాడొకడు ఎదుట పడితే... అప్పటికి కవిత్వం పుట్టుకు వస్తుంది. అందుకు నీవు సిద్ధమేనా?"

"మహిమలో గాకపోయినా మౌనానికి నేనూ పెద్దన్ననే-"

పెద్దన్నగారు, మందహాసం చేసినారు, యిద్దరూ యింటికి వచ్చినారు.

యింకా పదిబారల దూరాన ఉండగానే పెద్దన్నగారు భార్య పలుకులాలించి, రాజన్న వంక జూసినారు. అతడు నవ్వబోయి ఊరుకున్నాడు.

గుమ్మంలో విశాలాక్షి ఎదురైంది. తండ్రిని జూసింది. తగువానిని జూసింది. అడుగు వెనుకకు వేయబోయింది. "ఆగవమ్మా!" అన్నారు.

"మీ మామయ్య వెంట యీతణ్ణి చూశావు కదూ...! పాద ప్రక్షాళనానికి అమర్చు..." అన్నారు.

అమ్మాయి తలవంచుకుని లోనికి వెళ్ళింది...

భోజనములు ముగిసేదాకా ఊరుకుని పెద్దన్నగారి భార్య, రాజన్న వైనమడిగి తెలుసుకుంది! ఉగ్గుపాలనాటి ముచ్చట దగ్గిరి నుంచీ చెప్పించింది - విని, విని ఏమనుకున్నదో ఏమో, ఆ చిన్నవాణ్ణే ఎందుకు తెచ్చినట్లు అని పెద్దన్నగారిని మాటలతో నిలవేసింది. పలుకులతో పద్మవ్యూహం పన్నింది - అంతలో ధూర్జటి అక్కడికి రావడంతో ఆయనకు విమోచన కలిగింది.

వివాహం జరిగింది. ఆ కాపురం సలక్షణమే కాగా పెద్దన్నగా రనినట్లుగానే, పిల్లకు తల్లి పోలిక కూడా వచ్చింది. అప్పటి నుంచీ ఆ యింట యిద్దరు మౌనులు!

మనుమడు పుట్టాడు. వాడికి తల్లి పోలికలతోబాటు ముత్తవతల్లి పోలిక కూడా వచ్చింది - యిక ఆనాటి నుండీ - పెద్దన్నగారు యింటికన్న రాజాస్థానమే పదిలమనుకుని - అక్కడికే పోయి కూర్చునేవారు. రాజన్నకు నృసింహస్వామి ఆలయం ఎడనెడ శరణ్యం.

ఒకనాడు ధూర్జటి పెద్దన్నగారితో - "బావా!-నేను చేతనైన తీరున కాళహస్తీశ్వరుని కొలిచినాను! నీవు హరిని నీ కవనాన సేవించగా విన మనసైనది. నేను శైవుడనే కాని, వాని లీలలపై అదేమో మక్కువ మెండు. అది నా చేతనైన పనికాదు. అందుకు నీ అమాయకత్వమే తగును. గండపెండెరము వేయలేను కాని, నీ కాలికి మ్రొక్కలేనా!- బావా! నా దైవం చేత ధరించే భిక్షాపాత్రలో, ఈ భిక్షవేయవా?" అనగా ఆయన కనుల ఆనందము వెల్లువ కట్టగా "నాకు ఆ అదృష్టమా!" అన్నారట! ఉపక్రమించినారట!

రాయడస్తమించినాడు-ప్రజలు ఆక్రోశించినారు. పెద్దన్నగారు, ప్రసన్నంగా - "కృష్ణా! యిక నిశ్చింతగా నిద్రపో!" అనుకున్నారు!

పెద్దన్నగారికి వార్ధక్యము రాలేదు. మనుమని ఆటపాటలు చూసినారు. తనివి తీర్చుకున్నారు! యింటనున్న గంటములు, తాటియాకులు మేటులూ పాఠశాలలకు దానమిచ్చినారు! కుమార్తెతో "అమ్మాయి, నేను వెళ్ళివస్తానమ్మా!" అన్నారు. ఎక్కడికని విశాలాక్షి అడగలేదు. తల్లి దగ్గరకు పరుగుపెట్టింది. ఆ యిల్లాలు అదేమని అనుకుంటూ ఒక్క ఉరుకున వచ్చి పడినది.

ఆయన యజ్ఞోపవీతం తీసి, చేత నుంచుకుని ఆమె వంక జూచినాడు. ఆమె నిలువలేక గొల్లుమని- "యిప్పుడన్నా నాతో ఒక మాట చెప్పరా - నా అపరాధమేమో చెప్పరా?" అంటూ గగ్గోలు పెట్టింది. ఆయన ఆమె కన్నీరు

తుడిచి "నీవు వినిపించుకోలేదు కాని, యింతకాలం నిన్ను పిలిపించింది యీ మౌనమే... మనసు తెలిసినదానవు గనుక మాటలతో ఏమేమని ఊరుకున్నాను. యిది సన్యాసము కాదు-సన్మార్గము. నేను కనుచాటైనా, నా మౌనము నీ కనుల ఎదుటనే ఉంటుంది." అంటూ యజ్ఞోపవీత మామెకు అందించి కుమార్తెతో - "అమ్మా హరినామ స్మరణ చేయమని ధూర్జటి ఆదేశించినాడు. గంటము చేతబట్టగా, కవనము రాలేదు కాని వెన్నదిన్నవాడు కన్నులగట్టి, అందీ అందక నన్ను మురిపించుతున్నాడు. వానిని తరుముకుపోయేనమ్మా" అంటూ ఇల్లు విడిచినాడు -

- నడచిపోతూ, అనుకున్నాడు గద, అంతకాల మాకృష్ణుడు-యిక యీ కృష్ణుడు-యీజన్మకీ తగులాటము శాశ్వతమే!... (1964)

[పునర్ముద్రణ వార్త, 31 ఆగష్టు, 1997]

★ ★ ★